

1.6.2007

Opetusministeriö
PL 29
00023 Valtioneuvosto

Anna.Vuopala@minedu.fi

YHTEENVETO SANOMAWSOY OYJ:N LAUSUNNON KESKEISISTÄ ASIOISTA

Viitaten SanomaWSOY Oyj:n jäljempänä olevaan lausuntoon koskien Tekijänoikeuden suuntavivoja -keskustelumuistiota SanomaWSOY Oyj toteaa yhteenvetona seuraavaa:

Selkeyttä tekijänoikeuteen – Tekijänoikeuslakiin säännös työsuhdetekijänoikeudesta pysyvien työpaikkojen luomiseksi

Tekijänoikeuslain selkiinnyttäminen ja yksinkertaistaminen tapahtuu parhaiten osittaisuudistusten kautta. Uusien järjestövälikäsien sijaan tulisi edistää olemassa olevien toimijoiden mahdollisuuksia palvella asiakkaitaan. Suomalaisen sisällöntuotannon menestys on kiinni siitä, että sisällöntuottajille taataan hyvä pohja investoida uusiin sisältötuotteisiin ja -palveluihin. Koska haasteet ovat yhä suuremmat, on monimutkaiseen tekijänoikeuslain rakenteisiin ja tehottomiin lisäarvoa tuottamattomiin välikäsiin entistäkin vähemmän varaa.

Tekijänoikeuden peruskäytäntöjen selkiinnyttämiseksi ja pysyvien työpaikkojen luomiseksi tekijänoikeuslakia tulisi viipymättä ottaa nimenomainen säännös siitä, että kaikki työ- ja virkasuhteessa syntyneiden teosten, valokuvien ja tietokantojen oikeudet tekijänoikeuslain 3 §:n mukaisia oikeuksia lukuun ottamatta siirtyvät lain nojalla työnantajalle, ellei toisin ole sovittu.

Selkeyttä tekijänoikeuteen - Teoksen muuttamis- ja edelleenluovutus oikeuksia koskeva olettamassäännös on kumottava

Oikeuksien joustavan hankinnan tehostamiseksi, oikeustilan selkeyttämiseksi sekä tulkintariitojen välttämiseksi tulee tekijänoikeuslain 28 § muuttamis- ja edelleenluovutuksia koskeva olettamassäännös kumota. Olettamassäännös tekee laista vaikeaselkoisen eikä luo lisäarvoa. Kokeneet sopijat osaavat ottaa sen huomioon, muille tapahtuu tahattomia vahinkoja, jotka johtavat turhiin oikeusriitoihin.

Vähemmän tuottamattomia välikäsiä, ei enemmän – Uusia sopimuslisenssisäännöksiä on vähennettävä ja kavennettava

Sopimuslisenssisäännökset ovat harvinaisia, koska useimmissa maissa niitä pidetään liian pitkälle menevänä puuttumisena oikeudenhaltijoiden oikeuksiin. Suomessa puuttuminen on viety kaikkein pisimmälle – liian pitkälle - ilman asiallisia perusteita. Tekijänoikeuslain 13 a § 1 momentin (Sisäinen tiedotuskäyttö) on kumottava. Lisäksi tekijänoikeuslain 14 §:stä (Teosten käyttäminen opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa) ja 16 d §:stä (Teosten käyttäminen sopimuslisenssin nojalla arkistoissa,

1.6.2007

kirjastoissa ja museoissa) on kumottava oikeus välittää teos yleisölle ja lisäksi niiden soveltamisaloja on kavennettava.

Musiikin massakäytössä ja sellaisten kopioiden valmistamisessa, jotka eivät vastaa alkuperäistä teosta tekijänoikeusjärjestöillä on ollut sijansa. Kenenkään muun ei ole kannattanut näitä oikeuksia välittää. Sen sijaan esim. Helsingin Sanomien verkkolehden oikeuksien lisensiointi esimerkiksi valtioneuvoston ministeriöiden sisäiseen tiedotuskäyttöön tai oppimateriaaleihin perustuvien kalvon teko-oikeuksien lisensiointi opettajille sujuu yhtä hyvin suoraan kustantajilta kuin välikäsien kautta.

Sisällöntuottajan voitava turvallisesti tarjota kuluttajille panostuksia vaativia, laadukkaita sisältöjä ilman raskaita ja kalliita teknisiä suojauskeinoja

Internet-piratismiin, joka usein ilmenee ns. norkkimisena eli toisen tuottamalla sisällöllä rahastamisena esimerkiksi linkittämällä, on viimeinkin puututtava.

Lakia on selkeytettävä sen osalta, että sisällöntuottajalla on todellinen mahdollisuus esim. käyttöehdoin määrätä aineistonsa tai sisältöpalvelun hyödyntämisestä tietoverkossa, eikä tämä suoja voi perustua yksinomaan käyttäjille raskaisiin ja sisällöntuottajille kalliisiin teknisiin menetelmiin. Tekijänoikeuslain tulisi edistää sananvapautta, eikä johtaa aineistojen lukitsemiseen.

Monenkertaisiin tekijänoikeuskorvauksiin ei ole varaa tietoyhteiskunnassa

Samanaikaisesti ohjelmasisällön välittämisen samanaikaisesti ja muuttamattomana samalle yleisölle (eli televisiokanavan ohjelmiston välittäminen siten, että se voidaan kokonaisuudessaan samanaikaisesti vastaanottaa joko perinteisestä tai mobiilitelevisiosta) ei tule johtaa uusien tekijänoikeuskorvauksien perimiseen. Oikeudellisen toimintavarmuuden takaamiseksi ja oikeustilan selkeyttämiseksi asia tulee ratkaista tekijänoikeuslailla.

Uudet näkökulmat tarpeen – Niin tekijänoikeuden kuin kaikkien teollisoikeuksien lainvalmistelu tulisi keskittää uuteen työ- ja elinkeinoministeriöön.

On aika tuoda lainvalmisteluun uusia näkökulmia. Tulevaisuuden kilpailukykyyn varmistamiseksi tekijänoikeudet tulisi siirtää uuteen elinkeinoministeriöön muiden immateriaalioikeuksien kanssa.

Tekijänoikeuslaki on todettu liian monimutkaiseksi, vaikeasti tulkittavaksi ja epäselväksi jo vuosikymmeniä sitten. Mikään tässä kyselyssä puoleltamme esiin tuotu kanta ei ole uusi. Sisällöntuottajat ovat kauan korostaneet sitä, että laadukkaita sisältöjä on voitava tuottaa ja jakaa kaikissa muodoissa ja kaikilla jakeluteilla lain sitä vaikeuttamatta. On myös varoiteltu kustannuspaineista ja siitä, että rahaa ei ole tulevaisuudessa jaossa tekijöille ja välikäsille enempää. Työpaikkojen säilyttämiseksi sisältöjä on voitava tuottaa ja jakaa entistä kustannustehokkaammin ilmaismateriaalin lisääntyessä.

Lakimme ei siis ole muuttunut, mutta toimintaympäristö kyllä. Viimeksi mainittu on asteittain muuttunut juuri sellaiseksi kuin työpaikkoja luovat sisällöntuottajat aikoinaan ennustivat. Laadultaan kyseenalaiset sisällöt valtaavat alaa ja laadukkaisiin sisältöihin panostaminen käy entistä vaikeammaksi.

1.6.2007

TEKIJÄNOIKEUSJÄRJESTELMÄN ARVIOINTI JA TEKIJÄNOIKEUSLAINSÄÄDÄNNÖN KEHITTÄMINEN

Viitaten Tekijänoikeuden suuntaviivoja-keskustelumuihistioon ja opetusministeriön ("ministeriö") lausuntopyyntöön 1.3.2007 Dnro 4/670/2007 SanomaWSOY Oyj ("SanomaWSOY") esittää omasta sekä tytäryhtiöidensä Sanoma Osakeyhtiön, Sanoma Magazines Finland Oy:n, SWelcom Oy:n, Werner Söderström Osakeyhtiön ja Rautakirja Oy:n puolesta seuraavaa. Lisäksi SanomaWSOY viittaa Viestinnän Keskusliiton asiassa 25.5.2007 antamaan lausuntoon:

1. Yleistä

Laajan ja perusteellisen tekijänoikeuslain kokonaisuudistuksen sijaan tekijänoikeuden kehittämisessä tulisi edetä osittaisuudistusten kautta, joista ensimmäinen, tässä lausunnossa korostettuja asioita koskeva uudistus, tulisi aloittaa välittömästi.

Lakia valmisteleavasta Valtioneuvoston ministeriöstä riippumatta tulisi lain osittaisuudistusten tapahtua alan toimijoita (tekijät, kustantajat, tuottajat ja muut varsinaiset kaupalliset sekä julkiset toimijat) tasapainoisesti edustavan komitean valmistelusta siten, että kiinnitetään erityistä huomiota tietoyhteiskunnan tarpeisiin, investointien määrään, kilpailukykyyn sekä työllistävyyteen.

Tekijänoikeuden suuntaviivoja koskeva keskustelumuihistio ("muistio") on erittäin haasteellinen kokonaisuus. Sen sijaan, että ministeriö olisi aloittanut tekijänoikeuden kehittämisen asettamalla esimerkiksi Tietoyhteiskunta-neuvoston keväällä 2004 tekemän työsuhdetekijänoikeutta koskevan aloitteen, SanomaWSOY:n vuosina 2002–2005 antamien lukuisten tekijänoikeuslausuntojen tai muiden toimijoiden kannanottojen näkemykset uudistustarpeista tärkeysjärjestykseen hallituksen esitysluonnoksineen, pyytää ministeriö lisää näkemyksiä sekä uudelleen samoihin asiakohtiin että lukuisiin muihin kysymyksiin.

Otamme tässä lausunnossa kantaa valikoidusti muistion keskeisimpiin ja kiireellisimpiin asiakohtiin; kunkin pääotsikon loppuun on hakasulkeisiin merkitty keskeiset muistion kysymykset, joihin asia ensisijaisesti liittyy. Pidennetyssäkään määräajassa on mahdotonta ottaa kantaa kaikkiin kysymyksiin tai käsitellä kysymyksiä laajasti.

Varaamme lisäksi oikeuden kommentoida myös jatkossa muistiota tai sen pohjalta tarkempaan käsittelyyn nostettuja kysymyksiä. Lausunnon lisäksi viittaamme liitteinä oleviin SanomaWSOY:n Euroopan Yhteisöjen komissiolle vuonna 2006 antamiin Content Online- sekä Digital Libraries -lausuntoihin, jotka osaltaan vastaavat muistiossa esitettyihin kysymyksiin.

2. Vahva tekijänoikeussuoja on säilytettävä ja tekijänoikeuden siirtymistä helpotettava

Kuluttajien ja muiden loppukäyttäjien (esim. lukija, katsoja tai muu sisällöntuottajan asiakas) ("kuluttaja"), kustantajien ja muiden sisällöntuottajien sekä yhtäläillä tekijöiden kannalta tehokkain ja palkitsevin tapa kehittää tekijänoikeutta on helpottaa oikeuksien siirtymistä (mm. työsuhteessa) ja säilyttää samalla vahva tekijänoikeussuoja.

1.6.2007

Näihin perusasioihin tulee kiinnittää lainvalmistelussa erityistä huomiota sen sijaan, että pyritään ratkaisemaan tekijänoikeudella suojattujen aineistojen avoimeen saatavuuteen ja vapaaseen käyttöön liittyviä haasteita vahvistamalla välikäsijärjestöjen roolia sekä ehdottamalla uusia, tekijänoikeussuojaa rapauttavia epäselviä järjestelmiä.

Nykyinen järjestelmä jäykkine neuvotteluvaatimuksineen työntekijöiden kanssa moninkertaisine korvauksineen ja epäselvine järjestörakenteineen estää tänä päivänä käytännössä suomalaista kuluttajaa käyttämästä suomalaista sisältöä haluamallaan laitteella.

Ilman vahvaa ja oikeudellisesti yksiselitteisen varmaa kustannettujen teosten ja sisältöpalvelujen tekijänoikeussuojaa ei kilpailukykyisen, työllistävän kustannus- tai muun sisältöliiketoiminnan harjoittaminen ole mahdollista.

Erilaiset vapaat käyttöalueet tai sopimuslisenssisääntely johtavat käytännössä suoraan tai välillisesti kustantajien sähköisten sisältötuotteiden/ palvelujen liiketoimintaedellytysten heikentymiseen. Lisäksi ne ovat omiaan lisäämään julkisin varoin rahoitettujen sisältöpalvelujen/tuotteiden toimesta tapahtuvaa – myös kilpailulainsäädännön vastaista – kilpailua muuallakin kuin perinteisen yleisradiotoiminnan alueella. Nämä eivät voi olla tekijänoikeusjärjestelmän kehittämisen tavoitteena tai edes sen välillisiä seurauksia.

3. Tekijänoikeuslakiin säännös työsuhtetekijänoikeudesta [44, 47, 78, 81]

Tekijänoikeuslakiin tulee viipymättä valmistella muutos siten, että kaikki työ- ja virkasuhteessa syntyneiden teosten, valokuvien ja tietokantojen oikeudet tekijänoikeuslain 3 §:n mukaisia oikeuksia lukuun ottamatta siirtyvät lain nojalla työnantajalle, ellei toisin ole sovittu.

Tekijänoikeuslaki selkeämmäksi ja toimivammaksi

Tekijänoikeussuojan oikeutuksen kuluttajien keskuudessa, suojaan perustuvan taloudellisen toiminnan kannalta sekä teosten saatavuuden edistämiseksi tekijänoikeuslakia ("Laki") on uudistettava selkeämmäksi ja toimivammaksi siten, että nykyiset ja tulevat, toistaiseksi tuntemattomat, käyttömahdollisuudet, teknologiat sekä jakelukanavat otetaan aidosti huomioon.

Tietoyhteiskunta ja sähköistyvä liiketoiminta tuo mukanaan uusia kustannuksia. Kustantajilta odotetaan tehokkaampaa ja edullisempaa sisällöntuotantoa. Erityisesti sähköisessä liiketoimintaympäristössä monipuolisten ja laadukkaiden sisältöpalvelujen ja -tuotteiden kehittäminen, tuotteistaminen, markkinointi ja jakelu edellyttävät merkittäviä investointeja. Koska haasteet ovat yhä suuremmat, on monimutkaisiin Lain rakenteisiin ja keinoitekoiisiin välikäsiin entistäkin vähemmän varaa. Työsuhtetekijänoikeus sen sijaan tehostaisi niin oikeuksien hankintaa kuin hallintaa kaikkia hyödyttävällä tavalla.

1.6.2007

Suomalaisen sisällöntuotannon kilpailuympäristö kovenee jatkuvasti

Digitaalinen teknologia ei synnytä automaattisesti uusia yleisöjä, vaikka kuluttajat seuraavatkin monikanavajakelun maailmassa yhä useampia mediavälineitä samanaikaisesti. Sen sijaan mediaympäristön pirstoutumisen myötä kilpailu lukijoista, katsojista ja muista loppukäyttäjistä on entistään ankarampaa. Tästä syystä saman teoksen jakaminen samalle yleisölle samanaikaisesti tai osana samaa sisältötuotetta tai -palvelua jakelualustasta riippumatta ei voi olla peruste uudelle korvaukselle, oli kyseessä sitten työ- tai muu sopimussuhde.

Lisäksi suomalainen sisällöntuotanto kilpailee yhä enenevässä määrin ulkomaalaisten hakukoneiden, operaattoreiden ja muiden sisältöpalvelujen tarjoajien kanssa, joiden tarjonta perustuu merkittävästi joko loppukäyttäjien luomaan sisältöön tai muiden kuin niiden itse tuottamaan sisältöön.

Käytännössä suomalaisen sisällöntuotannon menestys on kiinni siitä, että sisällöntuottajille taataan hyvä pohja investoida uusiin, laadukkaisiin, kotimaisiin sisältötuotteisiin ja -palveluihin.

Työnantaja kantaa tekijänoikeussuojan perusteena olevan taloudellisen riskin

Valitessaan työsuhteen tekijä välttää itsenäiseen toimintaan liittyvän taloudellisen riskin. Sen kantaa työsuhteessa täysimääräisesti työnantaja, joka myös johtaa ja valvoo työtä ja tekee tarvittavat investoinnit omalla kustannuksellaan.

Työsuhteessa tekijä ei kannu lainkaan tekijänoikeussuojan perusteena olevaa taloudellista riskiä. Riskin kantamisen sijaan työntekijä saa työsuoritustaan, suojattujen teosten tekemisestä joko yksin tai osana laajempaa työryhmää, vastaan palkan ja muut työsuhteeseen liittyvät edut. Tekijänoikeus ei siis siirtyisi työnantajalle Lain nojallakaan ilmaiseksi, vaan palkkaa ja muita työsuhteen etuja vastaan. Tekijänoikeuteen tai työsuhteeseen liittyvä sääntely ei edellytä erillistä korvausta oikeudenluovutuksesta työnantajalle.

Olisi kohtuullista, että työsuhteessa syntyneiden teosten taloudelliset tekijänoikeudet siirtyisivät yksiselitteisesti jo lain nojalla työnantajalle, kuten Tietoyhteiskuntaneuvoston aloitteessa ehdotetaan.

Jo kokeiltu sopimustie ei ole ratkaisu – ei oikeudellista toimintavarmuutta

Laadukas ja kilpailukykyinen tietoyhteiskunnan sisällöntuotanto ja sähköistyvä liiketoiminta pienellä kielialueella edellyttää edellä esitettyä selkeää ja yksinkertaista oikeuksien hankintaa koskevaa sääntelyä. Aivan päinvastaiseen lopputulokseen johtavat vanhentuneet ja jäykät neuvottelut työnantajan ja työntekijöiden kesken sekä tulovirtojen siirrot kustantajilta tekijänoikeusjärjestöille, johon puolestaan esimerkiksi uudet sopimussisenssisäännökset johtavat.

Nykyisin iso osa työsuhteessa luotujen teosten tekijänoikeuksista jää käyttämättä täysimääräisesti vanhentuneen ja jäykän lainsäädännön vuoksi. Kuitenkaan työntekijällä ei ole oikeutta hyödyntää oikeuksia esimerkiksi luovuttamalla niitä uusille käyttäjille, koska työntekijä ei voi kilpailla työnantajansa kanssa perinteisessä printtimaailmassa eikä sähköisessäkään

1.6.2007

toimintaympäristössä. Työnantajakaan ei voi nykyisin välittää oikeuksia eteenpäin hyödynnettäväksi hankalan sopimustien vuoksi. Nykyinen tilanne estää kustantajia edistämästä myös teosten korvauksetonta saatavuutta ja osallistumasta Creative Commons- ja vastaaviin käyttöoikeuksien osittaisen luovutuksen järjestelyihin.

Voimassa olevan työehtosopimuksen (Viestinnän Keskusliiton ja Suomen Journalistiliiton välinen työehtosopimus) lähtökohta on se, että työnantaja saa käyttää työsuhteen aikana luotua aineistoa työnantajan nimissä tapahtuvassa julkaisutoiminnassa hyväksyen vain siinä lehdessä, jossa aineisto on sovittu julkaistavaksi. Tämä lähtökohta edustaa perinteisen painoviestinnän valtakauden ajan suhteellisen pysyviä olosuhteita. Sen sijaan jo tänään ja yhä enemmän tulevaisuudessa kustantajien ja muiden sisällöntuottajien on kyettävä vastaamaan kuluttajien tarpeisiin nopeasti muuttuvissa olosuhteissa kuluttajien siirtyessä uusien teknologioiden ja jakelukanavien käyttäjiksi. Tämä edellyttää valmiuksia hyödyntää kustannettuja teoksia tietoverkoissa ja mobiileissa päätelaitteissa sekä luovuttaa teosten käyttöoikeuksia edelleen yhteistyökumppaneille tai kuluttajille.

Kollektiivisääntelyn vanhentuneisuus ilmenee esimerkiksi siinä, ettei työehtosopimus mahdollista työnantajalle siirtyneiden tekijänoikeuksien lisensoimista tai luovuttamista kolmannelle eli esimerkiksi toiselle yritykselle, eikä edes sitä, että saman yhtiön muissa lehdissä saatikka samaan konserniin kuuluvissa toisissa lehdissä käytettäisiin toisen lehden palveluksessa tehtyä aineistoa (esim. juttuvaihto).

On kestävämpää ajatella, että jokaista uuden teknologian ja jakelukanavan käyttöönottoa ja kustantajan uusia sisältötuotteita tai -palveluja edeltäisivät neuvottelut työnantajan ja työntekijän kesken. Neuvottelut, joiden keskeinen teema on työntekijöiden vaatimat lisäkorvaukset, ovat jäykkiä eivätkä sovellu tähän päivään. Neuvottelut kuluttavat lisäksi tarpeettomasti voimavaroja sekä työnantaja- että työntekijäpuolelta.

Kustantajat ja muut sisällöntuottajat samoin kuin kaikki liiketoimintaa harjoittavat yritykset edellyttävät toiminnalleen vakaita, oikeudellisesti toimintavarmoja olosuhteita. Kuitenkin kustantajien kokemukset näihin päiviin asti osoittavat, että vaikka sopimukseen olisi vaikeuksien kautta lopulta päästykin, ensimmäinen tulkintariita syntyy usein jo ennen kuin muste ehtii kuivua sopimuspaperieissa tai työntekijäpuoli on muutoin pyrkinyt kyseenalaistamaan tehdyt sopimukset, mistä seuraavat uudet, raskaat selvitysprosessit. Sopimusratkaisut eivät takaa vakaata, oikeudellista toimintavarmuutta kustantajille tai muille sisällöntuottajille.

Tämä kaikki on omiaan osaltaan hidastamaan kustantajien ja muiden sisällöntuottajien panostuksia uusiin sisältötuotteisiin ja -palveluihin.

Myöskään sopimuslisenssit eivät ole ratkaisu – päinvastoin!

Kustantajat panostavat yhä enemmän järjestelmiin, joilla mahdollistetaan yksilöllisesti tunnistettavan sisällön korvauksellinen tai korvaukseton jakelu kuluttajille eri jakelukanavissa. Lisäksi sähköisessä liiketoimintaympäristössä asiakassuhteiden merkitys korostuu entisestään kustantajien ja muiden sisällöntuottajien liiketoiminnassa. Suorien asiakaskontaktien merkitystä ei voi liikaa korostaa puhuttaessa kustantajien sähköisestä liiketoimintaympäristöstä.

1.6.2007

Tekijänoikeuksiin sekä työsuhteessa syntyneiden että muidenkin teosten osalta pätee sama kuin muilla toimialueilla: mitä vähemmän välikäsiä, sen parempi tekijöille, sisällöntuottajille ja kuluttajille. Työsuhteessa syntyneiden teosten osalta tekijänoikeusjärjestelmää tulee viipymättä selkeyttää ja yksinkertaistaa sekä keskittää tekijänoikeuksien hallinnointi kokonaisuudessaan työnantajalle säätämällä tekijänoikeuslakiin säännös työsuhdetekijänoikeudesta.

Kustantajien perinteiset printti- ja sähköiset sisältötuotteet/palvelut perustuvat suoriin liikesuhteisiin sekä tekijöiden että asiakkaiden kanssa. Erityisesti sähköisessä liiketoimintaympäristössä suorien asiakaskontaktien merkitys korostuu, kun sähköisten sisältötuotteiden/palvelujen yhteyteen myydään mainontaa. Mikäli joku muu kuin kustantaja hoitaa kustannettujen sisältöjen hallinnoinnin ja jakelun sähköisessä liiketoimintaympäristössä, esimerkiksi sopimuslisenssin nojalla, vaarantuvat kustannustoiminnan perusedellytykset.

Kustantajan sisältötuotteiden ja -palvelujen myynti ja jakelu ovat kustantajien ydinliiketoimintaa sähköisessä liiketoimintaympäristössä. Niin työsuhteessa tehtyihin teoksiin kuin kaikkiin muihinkin kustannettuihin teoksiin liittyy aina sekä perinteisessä printti- että sähköisessä ympäristössä merkittäviä tekijää, teosta ja sisältötuotetta/palvelua koskevia kustantajan kehitys-, sisältö-, markkinointi- ja muita panostuksia. Kuluttajien ja muiden loppukäyttäjien keskuudessa käsitys teoksen luotettavuudesta ja laadukkuudesta sekä mielikuvat sen haluttavuudesta liittyvät juuri kustantajien em. panostuksiin.

Sopimuslisenssijärjestelmä johtaa sekä kustantajien panostusten korvauksettomaan hyödyntämiseen että liiketoimintaedellytysten heikentämiseen niin sisältövastuun kuin teoksen tunnettuuden osalta järjestöjen ja pahimmassa tapauksessa kilpailevien teosten käyttäjien toimesta. Kyseessä on ns. vapaamatkustaminen.

Sopimuslisenssijärjestelmän laajentaminen digitaaliseen kappaleen valmistamiseen ja yleisölle välitysoikeuteen johtaa tehottomiin lisäarvoa tuottamattomiin välikäsiin ja monimutkaisiin tekijänoikeuslain rakenteisiin. Siihen ei ole tulevaisuuden tietoyhteiskunnassa varaa.

Moraaliset oikeudet säilyisivät edelleen tekijällä

Tekijänoikeuslain tuntemat ns. moraaliset oikeudet jäisivät edelleen tekijälle. Uhkakuvat työsuhteessa luotujen teosten muuttumisesta mediateollisuuden anonyymiksi raaka-ainemassaksi ovat perusteettomia.

Uuden sääntelyn mukaan tekijänoikeus työsuhteessa luotuun teokseen syntyisi edelleen Lain nojalla tekijälle. Työsuhdetekijänoikeussäännös merkitsisi kuitenkin sitä, että taloudelliset oikeudet työsuhteessa luotuun teokseen siirtyvät tekijänoikeuslain olettasäännöksen mukaan tekijältä työnantajalle.

Kustantajat ymmärtävät moraalisten oikeuksien merkityksen ja arvon tekijänoikeusjärjestelmässä ja pyrkivät osaltaan kunnioittamaan niitä, jotta myös kustannettujen teosten houkuttelevuus voidaan säilyttää käytettävästä teknologiasta ja jakelukanavasta riippumatta. Moraalisten oikeuksien laiminlyönti ei ole kustantajan edunmukaista.

1.6.2007

Tärkeää on myös muistaa, että esiintyvät taiteilijat, kirjailijat, säveltäjät, freelancer-toimittajat ja muut vapaat taiteen tai ammatinharjoittajat eivät kuuluisi sääntelyn piiriin.

Työsuhdetekijänoikeussäännöksen reunaehdot Tietoyhteiskuntaneuvoston aloitteen mukaan

Tietoyhteiskuntaneuvoston kevään 2004 aloitteen mukaan *tekijänoikeuslakia tulisi muuttaa siten, että kaikki työ- ja virkasuhteessa syntyneiden teosten, valokuvien ja tietokantojen oikeudet tekijänoikeuslain 3 §:n mukaisia oikeuksia lukuun ottamatta siirtyvät lain nojalla työnantajalle, ellei toisin ole sovittu.*

Aloitteessa mainitut edelleen kannatettavat työsuhdetekijänoikeussäännöksen reunaehdot olisivat mm. seuraavat:

- Moraaliset oikeudet jäisivät edelleen tekijälle.
- Säännös koskisi kaikkia muita nykyisiä ja tulevia tekijänoikeuslaissa säädettyjä oikeuksia, mukaan lukien mm. hyvän tavan mukainen muunteluoikeus sekä oikeuksien luovutus kolmannelle.
- Säännös koskisi ainoastaan työ- tai virkasuhteessa sekä sen johdosta tehtyjä teoksia, valokuvia, luetteloja ja tietokantoja eli siis työ- tai virkasuhteisia työntekijöitä, jotka jo saavat korvauksen tekemästään työstä palkkana.
- Säännös ei koskisi kirjailijoita, freelancereita, esiintyviä taiteilijoita jne.
- Lain muutoksella ei olisi takautuvia vaikutuksia.
- Säännös jättäisi aina mahdollisuuden yksittäistapauksissa sopia esim. siitä, että työntekijä voi käyttää aineistoa omiin ei-kaupallisiin tarkoituksiin

Aloilla, joilla on tekijänoikeuden siirtymistä koskeva työehtosopimus, sopimus olisi uuden Lain voimaantulosta huolimatta voimassa siihen asti, kunnes uusi työehtosopimus on neuvoteltu. Lisäksi säännös ei myöskään muuttaisi tilannetta aloilla, joille jo on vakiintunut olettava tekijänoikeuden siirtymisestä työnantajalle. Se vain vahvistaisi ja selkiinnyttäisi vakiintuneen käytännön mm. kirjankustantajien, kustannustoimittajien ja eräiden julkisen sektorin työntekijöiden osalta.

4. Tekijänoikeuslain 3 luku 28 §: Teoksen muuttamis- ja edelleenluovutus-oikeuksia koskeva olettamassäännös on kumottava [45, 46]

Oikeuksien hankinnan joustavan hankinnan tehostamiseksi, oikeustilan selkeyttämiseksi sekä tulkintariitojen välttämiseksi tulee tekijänoikeuslain 28 § muuttamis- ja edelleenluovutus-oikeuksia koskeva olettamassäännös kumota.

Siitä huolimatta, että usean toimialan käytännöksi on vakiintumassa käsitys, että käsite ”kaikki oikeudet” kattaa myös teoksen tavanomaisen muunteluoikeuden ja oikeuden luovuttaa teoksen kaikki taloudelliset oikeudet edelleen kolmannelle, aiheutuu 28 §:n olettamassäännöksestä edelleen epäselvyyttä ja tulkintariitoja.

Olettamassäännöksen kumoaminen ei poistaisi ns. respektio-oikeutta, joka kuuluu tekijän moraalisiin oikeuksiin, ja jonka mukaan teosta ei saa muuttaa tekijän taiteellista arvoa tai omalaatuisuutta loukkaavalla tavalla, eikä saattaa yleisön saataviin em. tavoin loukkaavassa yhteydessä. Tietoyhteiskunnassa, jossa kustantajien ja muiden sisällöntuottajien sisältötuotteisiin/palveluihin

1.6.2007

sisältyvät kustannetut teokset ovat vain poikkeuksellisesti esimerkiksi em. tavalla taiteellisia, olettamasäännös edustaa vanhaa taiteeseen liittyvää lähestymistapaa. Nykyään tekijänoikeus on osa elinkeinotoimintaa, jossa erilaisia teoksia tuotetaan valtavasti eri yhteyksissä. Olettamasäännös ei vastaa tätä päivää, jossa mm. asiantuntijaorganisaatiot, ulkoistamispalvelujen tarjoajat ja erilaiset sisällöntuottajatahot tahot tilausta vastaan tai rinnastettavalla tavalla luovat teoksia osana tekijänoikeuden sisällöntuotantoketjua.

Olettamasäännöksen alkuperäinen tavoite suojata tekijää on vanhentunut, eikä tekijä tai muu oikeudenhaltija ole enää heikommassa asemassa suhteessa oikeuksia hankkivaan käyttäjään, vaan nykyisin tekijät ovat tasaveroisia sopimuskumppaneita. Lisäksi taitelijoiden ja muiden tekijöiden keskuudessa tietoisuus tekijänoikeuksista ja kyky puolustaa omaa asemaansa on toinen kuin olettamasäännöksen säätämisen aikoihin. Edelleen useiden teoslajien tekijöiden järjestäytymisaste on korkea ja tekijät saavat tehokkaasti järjestöiltä apua sopimusneuvotteluihin. Perusteita olettamasäännökselle ei enää ole.

5. Uusia sopimuslisenssisäännöksiä on vähennettävä ja kavennettava [20, 26, 43, 44, 50]

Lain 13 a § 1 momentti (Sisäinen tiedotuskäyttö) on kumottava.

Lain 14 §:stä (Teosten käyttäminen opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa) on kumottava oikeus välittää teos yleisölle ja lisäksi säännöksen soveltamisalasta on suljettava pois teokset, jotka on nimenomaan valmistettu opetuksessa käytettäväksi.

Lain 16 d §:stä (Teosten käyttäminen sopimuslisenssin nojalla arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa) on kumottava oikeus välittää teos yleisölle ja lisäksi säännöstä on täsmennettävä jäljempänä kuvatulla tavalla sääntelyn oikeasuhtaisuuden ja kohtuullisuuden varmistamiseksi.

Mikäli teosten käyttöä em. hyviin tarkoituksiin halutaan Lailla helpottaa, tulisi asia ratkaista sopimuslisenssisäännösten sijaan säännöksellä työsuhdetekijänoikeudesta ja muulla oikeuksien hankinnan helpottamisella.

Jatkossa tarvitaan vähemmän välikäsiä – ei enemmän

Viestinnän ja muun sisältöliiketoiminnan siirtyessä yhä enemmän uusia teknologioita hyödyntäviin sähköisiin jakelukanaviin kuluttajat vaativat monipuolista sisältötarjontaa näiden eri jakelukanavien kautta. Samalla kustantajat ja muut sisällöntuottajat investoivat järjestelmiin, jotka mahdollistavat yksilöllisesti tunnistettavan kustannetun sisällön korvauksellisen tai korvauksettoman jakelun osana erilaisia sisältötuotteita/palveluja.

Tulevaisuudessa kustantajat ovat nykyistäkin paremmin tavoitettavissa ja kustannetut teokset ovat teknisesti huomattavasti nykyistä paremmin sekä muiden oikeuksien käyttäjien että kuluttajien saatavilla.

Tekijänoikeuksista taistelee Suomessa kasvava määrä järjestöjä ammattiyhdistysliikkeestä tekijänoikeusjärjestöihin. Keskimäärin 12–25% taistelun

1.6.2007

kohteena olevista tekijänoikeuskorvauksista päätyy näiden välikäsien hallintokuluiksi kollektiivisina korvauksina ja sitäkin isompi osa muille kuin alkuperäiselle tekijälle ja hänen kustantajalleen. Nämä välikäsien hallinnointikulujen synnyttämät lisäkustannukset koituvat lopulta kuluttajien ja muiden loppukäyttäjien maksettavaksi.

Tekijänoikeuksiin pätee sama kuin muillakin toimialueilla: mitä vähemmän välikäsiä, sen parempi niin tekijöille, sisällöntuottajille kuin kuluttajille. Ainoastaan perinteisissä, Teoston tapaisten järjestöjen hallitsemisissa massakäyttötilanteissa, on järjestöjen käyttäminen oikeuksien hallinnointiin perusteltua.

Uudet sopimuslissenssisäännökset ovat tekijänoikeusdirektiivin ns. kolmen kohdan testin vastaisia

Kaikkiin uusiin sektorikohtaisiin sopimuslissenssisäännöksiin (13 a §, 14 § ja 16 d §) sisältyy oikeus valmistaa digitaalinen teoskappale sekä välittää se yleisölle. Yleisölle välittämisoikeus on ainutlaatuinen ja merkittävä sopimuslissenssijärjestelmän laajennus. Kustannustoiminnassa ja sisältötuotannossa yleisesti tuottovirta perustuu teosten kappaleiden valmistamiseen ja digitaalisessa ympäristössä teosten kappaleiden sähköiseen jakeluun ja asiakaskontakteihin.

Säännökset eivät läpäise tekijänoikeusdirektiivin ("direktiivi") ns. kolmen kohdan testiä, sillä ne puuttuvat voimakkaasti oikeudenhaltijan oikeuteen määrätä teoksen käytöstä. Direktiivin Artiklan 5 kohdan 5 mukaan kansallisten tekijänoikeuden rajoitussäännösten on oltava direktiivin ns. kolmen mukaisia. Ns. kolmen kohdan testin mukaan poikkeuksia ja rajoituksia sovelletaan vain 1) tietyissä erityistapauksissa, jotka 2) eivät ole ristiriidassa teoksen tai muun aineiston tavanomaisen hyödyntämisen kanssa 3) eivätkä kohtuuttomasti haittaa oikeudenhaltijan oikeutettuja etuja.

Perustuslakivaliokunta on todennut lausunnossaan (PeVL 7/2005 vp) seuraavasti: *Järjestön oikeus tehdä sopimuksia myös muiden kuin järjestölle sopimusoikeuden luovuttaneiden tekijöiden puolesta on perustuslaissa turvattu omaisuuden suojan näkökulmasta merkityksellinen tekijän sopimusvapauteen kohdistuva rajoitus.*

Käytännössä perustuslakivaliokunnan lausunto tarkoittaa sitä, että sopimusvapauden rajoittamisen kautta rajoitetaan myös tekijänoikeutta, sillä sopimusvapaus perustuu tekijänoikeuslaissa säädettyihin oikeuksiin.

Toisin kuin ministeriö on Lain hallituksen esityksessä 28/2004 väittänyt, säännökset eivät tosiasiallisesti ole direktiivin johdantokappaleessa 18 tarkoitettuja "laajennettuja kollektiivisia lupia" vaan tekijänoikeuden rajoituksia.

Direktiiviä valmisteltaessa tai säädettäessä tunnettiin ainoastaan perinteiset, aitoihin massakäyttötilanteisiin liittyvät sopimuslissenssisäännökset. Silloin ei yleisölle välittämisoikeuden merkityksestä kustannustoiminnalle, saatikka sopimuslissenssisäännöksestä, joka sisältäisi ao. oikeuden, ollut kokemuksia, ei edes Pohjoismaissa. Direktiivin johdantokappale 18 ei mahdollista sopimuslissenssijärjestelmän laajentamista yleisölle välittämisoikeuteen, koska johdantokappaletta ei voi tulkita laajentavasti vastoin sopimuslissenssijärjestelmän alkuperäisiä perusteita: massakäyttötilanteet ja vahva

1.6.2007

sekä kiistaton massakäyttötarve, eikä sopimuslisenssin tarkoittamaa toimintaa voida muuten järjestää.

Direktiivin johdantokappaleessa ei siten tarkoiteta sopimuslisenssi-säännöksiä, jotka sisältävät oikeuden välittää säännöksen nojalla valmistettu digitaalinen teoskappale yleisölle. Säännökset ovat direktiivin vastaisia.

Säännösten luonne tekijänoikeuden rajoituksena korostuu erityisesti järjestöön kuulumattoman oikeudenhaltijan osalta esimerkiksi tilanteessa, jossa sopimuslisenssijärjestö ei edusta laajasti kustantajia. Tällöin on kyse järjestöön kuulumattoman oikeudenhaltijan osalta tosiasiallisesti direktiivin kieltämästä pakkolisenssistä. Käytännössä oikeudeton pakkolisenssivaikutus korostuu.

Kielto-oikeuteen perustuva oikeudenhaltijan suoja on riittämätön. Tekijänoikeussuojaa ei voida rajoittaa sopimuslisenssillä pelkäsi kielto-oikeudeksi, eikä suojan tehokkuus ja käytännön toteuttaminen voi riippua siitä, kuuluuko oikeudenhaltija järjestöön vai ei. Kaikki oikeudenhaltijat eivät kuulu tai eivät halua liittyä järjestöön.

Laki jättää avoimeksi kielto-oikeuden käytännön toteuttamisen, eikä laki tai sen esityöt myöskään aseta järjestöille veloitteita sopimuslisenssin nojalla teoksia käyttävien toimijoiden informoinnista. Kielto-oikeuden käyttämiseen liittyvä epäselvyys voi olla oikeudenhaltijoille kohtalokasta, sillä kaikilla oikeudenhaltijoilla ei ole ymmärrystä tai taitoa käyttää kielto-oikeutta.

Lain uudet sopimuslisenssisäännökset vaarantavat kustannustoiminnan perusedellytyksiä siirtämällä suorat asiakaskontaktit pois kustantajilta

Kustannettuihin teoksiin perustuvien monipuolisten sisältötuotteiden/ palveluiden myynti ja jakelu ovat kustantajien ydinliiketoimintaa sähköisessä liiketoimintaympäristössä. Teoksiin liittyy erityisesti sähköisessä liiketoimintaympäristössä mittavia markkinointiin ja asiakassuhteisiin liittyviä kustantajan kehitys-, sisältö- ja markkinointipanostuksia tekijää, teosta ja sisältötuotetta/ palvelua koskevien investointien lisäksi.

Teosta sopimuslisenssin nojalla käyttävien tahojen ja loppukäyttäjien käsitykset teoksen luotettavuudesta ja laadukkuudesta sekä mielikuvat sen haluttavuudesta liittyvät läheisesti juuri kustantajien em. panostuksiin ja investointeihin.

Sopimuslisenssisäännösten mahdollistama järjestölisensiointi siirtää kustannettujen teosten sähköisen jakelun järjestö- tai muille välikäsille heikentäen kustantajien liiketoimintaedellytyksiä. Tämä muodostaa todellisen uhan kustannusliiketoiminnalle, koska säännökset ovat omiaan johtamaan kustantajille elintärkeiden suorien asiakaskontaktien siirtymiseen välikäsille.

Kustantajien sekä perinteiset printti- että sähköiset tuotteet/palvelut perustuvat suoriin liikesuhteisiin sekä tekijöihin että asiakkaisiin. Erityisesti sähköisessä liiketoimintaympäristössä suorien kontaktien merkitys korostuu, kun sähköisten tuotteiden/palveluiden yhteyteen myydään mainontaa ja lisä- tai oheispalveluja. Mikäli joku muu kuin kustantaja hoitaa kustannettujen teosten jakelun sähköisessä liiketoimintaympäristössä, esimerkiksi sopimuslisenssin nojalla, vaarantuvat kustannustoiminnan perusedellytykset,

1.6.2007

mikä puolestaan johtaa järjestöjen hallinnointikustannuksien myötä sisältötuotteiden hintojen nousuun.

Järjestölisensoinnin mahdollinen hyöty kustantajille tai kuluttajille on siihen liittyvään kustannustoiminnan liiketoimintaedellytysten heikentymiseen nähden olematon.

Ainoastaan sekä kustantajia että tekijöitä edustava järjestö voidaan hyväksyä sopimuslisenssijärjestöksi

Sopimuslisenssijärjestöksi ei saa kustannettujen sisältöjen osalta hyväksyä yhtäkään järjestöä ilman, että myös kustantajat ovat hyväksyneet järjestön sopimuslisenssisuunnitelmat ja antaneet järjestölle valtakirjansa. Lisäksi järjestö voi toimia ainoastaan kustantajien antamien valtakirjojen rajoissa. Kustantajilla on keskeinen rooli lähes jokaisen julkaistun laillisesti saatavilla olevan teoksen osalta.

Mikäli järjestö ei edusta myös kustantajia, ei järjestön voida katsoa edustavan ”merkittävää osaa” sen alan teosten oikeudenhaltijoista, joiden teoksia käytetään tietyn sopimuslisenssisäännöksen nojalla. Muu tulkinta johtaa kustannettujen sisältöjen osalta tekijänoikeuden ja sopimusoikeuden perusteiden vastaiseen tilanteeseen sekä synnyttäisi oikeudellista epävarmuutta kustannuslalle. Se heikentäisi laadukkaan ja moniarvoisen suomalaisen sisältöteollisuuden tulevaisuuden toimintaedellytyksiä.

Kustantajat suosivat sopimuslisenssiin perustuvien massakäyttöoikeuksien mahdollisessa lisensoinnissa Kopiostoa, joka on perinteisesti osoittanut ymmärtävänsä sekä kustantajien että tekijöiden intressejä. Kustantajille on tärkeää, että kustannustoimintaan liittyvien teosten hallinnointi keskitetään yhteen järjestöön. Tällöin myös hallinnointikulut pysyvät hallinnassa.

Ei lainkaan näyttöä aidosta teosten massakäyttötarpeesta

Lainvalmistelijan kommentti siitä, että uudet sopimuslisenssisäännökset on säädetty ”varastoon”, näkyy jo, koska ei ole esitetty esimerkkejä sellaisista konkreettisista massakäyttötarpeista, joita ei voitaisi ratkaista kustantajien, muiden sisällöntuottajien tai oikeudenhaltijoiden vapaaehtoisten järjestelyjen avulla.

Sopimuslisenssisäännöksiin sisältyvän rajoitusominaisuuden takia uudet sopimuslisenssisäännökset voidaan hyväksyä ainoastaan silloin, kun niiden massakäyttötarve on vahva ja kiistaton. Näin ei kuitenkaan nyt ole, eikä ole ollut. Selvää sen sijaan on, että säännöksistä on tulevaisuudessa kielteisiä kauaskantoisia seurauksia sekä kuluttajille että kustantajille ja muille sisällöntuottajille.

Massakäyttötilanne on käsillä silloin, kun teosten käyttäjiä on paljon ja teosten käyttötapoja ja -määriä on vaikea määritellä tarkasti. Lisäksi massakäyttötilanteessa oikeudenomistajia, joiden teoksia ko. käyttö koskee, on paljon, eikä kyseisten käyttöoikeuksien myynti ole yksittäiselle oikeudenomistajalle sen omaa liiketoimintaa offline- ja/tai online-ympäristössä.

Ministeriö ja Kopiosto esittelivät raporttinsa oppilaitosten ja valtionhallinnon käyttötarpeista jälkijunassa, vasta noin vuosi uusien säännösten säätämisen jälkeen. Osaksi tarkoitushakuisten raporttien näkökulma on kuitenkin

1.6.2007

yksipuolinen. Raportit nostavat esille lähinnä käyttötarpeita, jotka joko kilpailevat merkittävästi kustantajien sähköisen liiketoiminnan kanssa (artikkeleiden ja kuvien digitointi- ja välitysoikeuteen perustuva sähköinen lehdistökatsaus) tai ovat ratkaistavissa kustantajien vapaaehtoisin järjestelyin (opettajien tarve skannata suojattuja aineistoja powerpoint -esityksiinsä ja välittää esityksiä oppilaille). Lisäksi käyttötarpeita tai käyttäjiä on tosiasiaa mainittu raporteissa suhteellisen vähän. Raportit eivät tue käsitystä massa-käyttötilanteiden olemassaolosta.

Uudet sopimuslisenssisäännökset ovat vastoin pohjoismaista käytäntöä

Uusia sopimuslisenssisäännöksiä vastaavia pitkälle meneviä, oikeudenhaltijoiden digitaaliseen liiketoimintaan puuttuvia säännöksiä, jotka sisältäisivät digitaalisen kappaleen yleisölle välittämisoikeuden, ei juurikaan tunneta muissa pohjoismaissa tai ne ovat jääneet kokonaan käyttämättä mm. edellä esitetystä syistä.

Suomen pienellä kielialueella ja suhteellisen pienillä markkinoilla ei todellisuudessa ole lainkaan sen parempia edellytyksiä säätää digitaalisella käyttöalueella pitkälle meneviä sopimuslisenssisäännöksiä kuin muissa Pohjoismaissa. Sen sijaan säännösten uhat moniarvoiselle ja laadukkaalle sisällöntuotannolle Suomessa ovat vähintään samat kuin esimerkiksi Ruotsissa tai muissa Pohjoismaissa.

Vastaavasti käsitys siitä, että suurten markkinoiden ja kielialueiden (mm. Englanti, USA) vapaaehtoiset sopimuslisenssijärjestelmään rinnastuvat esimerkit, vaikkapa sisäisen tiedotuskäytön alueella, tukisivat kustannettujen teosten järjestölisensiointia, ei ota huomioon suomalaisen kustannusteollisuuden toimintaympäristöä.

Ruotsin hallitus käsitteli esityksessään Ruotsin tekijänoikeuslain muuttamiseksi sekä oikeutta digitaaliseen kappaleen valmistamiseen että oikeutta teoksen kappaleen yleisölle välittämiseen. Ruotsin esitys totesi nimenomaisesti, ettei nykytilanteessa ole perusteita säätää sopimuslisenssisäännöksiin oikeutta digitaaliseen kappaleen valmistamiseen tai teoksen kappaleen yleisölle välittämiseen. Esitys totesi myös, ettei esimerkiksi sisäinen tiedotuskäyttö -säännöksen osalta ole ollut mahdollista selvittää, millaisia tosiasiallisia seurauksia olisi oikeudella valmistaa sopimuslisenssin nojalla digitaalisia kappaleita sisäiseen tiedotuskäyttöön.

Lain 13 a § 1 momentti (Sisäinen tiedotuskäyttö) on kumottava.

Säännös puuttuu voimakkaasti kustantajien tapaan harjoittaa liiketoimintaa sekä erityisesti kustantajien liiketoiminnan kannalta keskeiseen oikeuteen määrätä teostensa käytöstä määrittelemällä, järjestämällä ja luokittelemalla tietokantansa, joita ne tarjoavat kaupallisille markkinoille. Lisäksi säännöksellä pyritään ohjaamaan kustantajien liiketoimintaa ja siirtää kustantajien liiketoiminnalle elintärkeitä suorat asiakaskontaktit järjestöille ja teosten käyttäjille. Puuttuminen kustantajien tai muiden sisällöntuottajien liiketoimintamalleihin on Lain ja lainsäätäjän toimivallan ulkopuolella.

Toisin kuin Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietinnössä (SiVM 6/2005) väitetään, lehtiä ostetaan tai tilataan sitä vähemmän, mitä enemmän niistä voidaan skannata sisältöjä jaettavaksi. Säännöksen tarkoittamalla toiminnalla on aina suuri kaupallinen merkitys, sillä säännös siirtää asiakaskontaktit pois

1.6.2007

kustantajilta samalla, kun päätösvalta kustannettujen teosten järjestämisestä ja luokittelusta siirtyy välikäsille ja käyttäjille. Tällä on suora vaikutus kustantajan mainostuottoihin.

Säännökselle ei ole tarvetta, koska kaupalliset tietopalvelut voivat jo nyt toimittaa vastaavan palvelun sisäiseen tiedotuskäyttöön (esim. Esmerk Oy:n uutisseuranta). Lisäksi erityisesti työsuhdetekijänoikeussäännöksen tukemana sekä digitaalisen lisensioinnin avulla kustantaja voisi tehokkaasti itse halutessaan luovuttaa säännöksen tarkoittamat käyttöoikeudet ilman keinotekoisia välikäsiä, jotka aiheuttavat lisäkuluja ja joiden keräämistä korvauksista vain pieni osa kulkeutuu alkuperäiselle sisällöntuottajalle.

Oikeudenhaltijat eivät ole asiaa pohtiessaan löytäneet käyttötarvetta tai perusteita säännöksen soveltamiseen.

Kustantajat ovat eri korvauksella ostaneet mm. oikeudet sähköisen arkiston käyttöön ja siten investoineet arkistojen mahdolliseen kaupalliseen hyödyntämiseen. Säännös pyrkii syömään näitä investointeja.

Säännös on edellä kuvatulla tavalla ns. kolmen kohdan testin vastainen, koska säännöksen kuvaama rajoitus on edellä kuvatusti vastoin teoksen tavanomaista hyödyntämistä.

Lain 14 §:stä (Teosten käyttäminen opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa) on kumottava oikeus välittää teos yleisölle ja lisäksi säännöksen soveltamisalasta on suljettava teokset, jotka on nimenomaan valmistettu opetuksessa käytettäväksi.

Yleisölle välittämisoikeus on ainutlaatuinen direktiivin vastainen ja merkittävä sopimuslissensijärjestelmän laajennus ottaen huomioon, että kustannustoiminnassa ja sisältötuotannossa yleisesti tuottovirta perustuu teosten kappaleiden valmistamiseen ja digitaalisessa ympäristössä teosten kappaleiden sähköiseen jakeluun ja asiakaskontakteihin.

Yleisölle välittämisoikeus tulisi poistaa Lain 14 §:stä. Lisäksi säännöksestä tulisi hallituksen esityksessä 28/2004 esitetyllä tavalla sulkea pois teokset, jotka on nimenomaan valmistettu opetuksessa käytettäväksi.

Teosten käyttöä opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa koskevan säännöksen tarkoittamalla toiminnalla on aina taloudellinen merkitys. Mitä enemmän kutakin tulovirtaa siirtyy välikäsille, sen huonommin kustantaja pystyy vastaamaan tulevaisuuden sisältötuotannon haasteisiin. Tietoyhteiskunnassa tavoitteena tulisi olla jakeluketjujen virtaviivaistaminen, ei lisäarvoa tuottamattomien väliportaiden luominen.

Säännös puuttuu voimakkaasti kustantajien tapaan harjoittaa liiketoimintaa sekä erityisesti kustantajien liiketoiminnan kannalta keskeiseen oikeuteen määrätä teostensa käytöstä määrittelemällä, järjestämällä ja luokittelemalla tietokantansa, joita ne tarjoavat kaupallisille markkinoille. Lisäksi säännös pyrkii ohjaamaan kustantajien liiketoimintaa ja siirtää kustantajien liiketoiminnalle elintärkeät suorat asiakaskontaktit välikäsille ja teosten käyttäjille. Puuttuminen kustantajien tai muiden sisällöntuottajien liiketoimintamalleihin on Lain ja lainsäätäjän toimivallan ulkopuolella.

1.6.2007

Laadukkaan, kilpailukykyisen kotimaisen kustannustoiminnan ja muun sisällöntuotannon turvaamiseksi tulisi Lain 14 §:n 1 momentti tulisi säätää kuulumaan seuraavasti:

Julkistetusta teoksesta, jota ei ole valmistettu opetuksessa käytettäväksi, saa sopimuslisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, valmistaa kappaleita opetustoiminnassa tai tieteellisessä tutkimuksessa käytettäväksi ja käyttää niitä mainituissa tarkoituksessa yleisölle välittämiseen muulla tavalla kuin radiossa tai televisiossa lähettämällä. Mitä tässä momentissa säädetään, ei koske kappaleen valmistamista valokopioimalla tai vastaavin menetelmin.

Lain 16 d §:stä (Teosten käyttäminen sopimuslisenssin nojalla arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa) on kumottava oikeus välittää teos yleisölle ja lisäksi säännöstä tulisi muuttaa jäljempänä kuvatulla tavalla

Säännös on edellä kuvatusti direktiivin johdantokappaleen 18 vastaisuuden lisäksi yleisölle välittämisoikeuden osalta myös johdantokappaleen 40 vastainen, koska kyseisen johdantokappaleen mukaan rajoituksen säätäminen säännöksessä tarkoitettujen laitosten eduksi on rajoitettava kappaleen valmistamiseen liittyviin erityistapauksiin. Oikeus yleisölle välittämiseen menee liian pitkälle.

Arkistojen, kirjastojen ja museoiden kokoelmissa olevat teokset ovat aina kustannettuja teoksia, joiden valmistamisessa, markkinoinnissa ja tunnettuuden sekä haluttavuuden aikaansaamisessa kustantajilla on tekijöiden lisäksi keskeinen rooli. Kuitenkin säännös uhkaa ensisijaisesti kustantaja-oikeudenhaltijan liiketoimintaedellytyksiä erityisesti sähköisessä toimintaympäristössä esimerkiksi mahdollistamalla kustannettujen teosten hyödyntämisen järjestövälikäsien kautta sekä vaarantamalla suorat asiakaskontaktit.

Arkistojen, kirjastojen ja museoiden aineisto sekä aineiston välittämisoikeudet tulisi aina ensisijaisesti hankkia suoraan aineiston oikeudenhaltijalta.

Sen varmistamiseksi, ettei säännös johda kirjastojärjestelmän laajentamiseen kaupallisia sisältömarkkinoiden kustannuksella esimerkiksi siten, että ns. sähköisen paperin yleistyttyä kirjasto voisi hankkia kutakin teosta vain yhden kappaleen ja sen jälkeen monistaa sitä maksamalla käytöstä järjestöille, tulisi Lain 16 d §:n 1 momentti tulisi oikeudenhaltijan oikeuksien turvaamiseksi säätää kuulumaan seuraavasti:

Valtioneuvoston asetuksella säädettävä arkisto ja yleisölle avoin kirjasto tai museo saa sopimuslisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, jollei tarkoituksena ole välittömän tai välillisen taloudellisen edun tuottaminen tai saaminen:

- 1) valmistaa kokoelmissaan olevasta teoksesta kappaleen muissa kuin 16 ja 16 a–c §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa;*
- 2) ~~välittää kokoelmissaan olevan teoksen yleisölle muissa kuin 16 a–c §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa.~~*

6. Ei "yleiselle sopimuslisenssille" [43]

SanomaWSOY vastustaa ajatusta "yleisestä sopimuslisenssistä".

Muistiossa esitetty ajatus "yleisestä sopimuslisenssistä", johon sisältyisi oikeus digitaaliseen kappaleen valmistamiseen sekä sen välittämiseen yleisölle tietoverkossa, ei täytä kolmen kohdan testin vaatimuksia. Ajatus ei

1.6.2007

ole myöskään muilla tässä lausunnossa esitetyillä perusteilla hyväksyttävissä.

Ajatus "yleisestä sopimuslisenssistä" vaarantaa suomalaisten laadukkaiden ja kilpailukykyisten kustannettujen teosten ja sisältöpalvelujen kehittämisen.

Lisäksi "yleinen sopimuslisenssi" olisi omiaan johtamaan julkisin varoin rahoitettujen kaupallisten kustannettujen teosten ja sisältöpalvelujen kanssa kilpailevien sähköisten sisältöpalvelujen yleistymiseen. Palvelut olisivat kilpailulainsäädännön vastaisia. Tämä ei voi olla suomalaisen tai eurooppalaisen tulevaisuuden tietoyhteiskunnan tekijänoikeuden kehittämisen tavoite.

7. Sisällöntuottajan voitava turvallisesti tarjota kuluttajille panostuksia vaativia, laadukkaita sisältöjä ilman raskaita ja kalliita teknisiä suojauksia [1-2, 31, 56-64, 75, 76, 92, 93]

Kustantajan päätösvalta siitä, miten tekijänoikeuden suojaamaa aineistoa tai sisältöpalvelua saa käyttää tietoverkossa, on turvattava ja internet-piratismiin, ns. norkkimiseen eli toisen tuottamalla sisällöllä rahastamiseen esimerkiksi linkittämällä on viimeinkin puututtava.

Ns. johdettuun lupaan (ns. implied license) perustuvaa lupaolettamaa ei ole olemassa, eikä siitä säätämiseen ole nykytilanteessa perusteita tai edellytyksiä. Tekijänoikeussuojan heikentäminen lainsäätäjän toimesta on nykytilanteessa kohtalokasta.

Tekijänoikeussuojan kunnioittamatta jättäminen rapauttaa edellytykset harjoittaa aineettomaan omaisuuteen perustuvaa elinkeinotoimintaa tietoverkoissa

Tekijänoikeussuoja on keskeinen osa kustantajien sähköisen liiketoimintaympäristön ja erityisesti tietoverkkoinvestointien suoja. Kustantajien ja muiden sisällöntuottajien liiketoiminta edellyttää korkeaa oikeudellista toimintavarmuutta, joka voi perustua ainoastaan lakiin.

Sen lisäksi, että kustantaja voi vedota elinkeinonharjoittajien välisiä suhteita koskevaan lainsäädäntöön (laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa), on tekijänoikeuslain takaama suoja annettava kustantajan verkkoaineistolle. Tekijänoikeussuoja on tärkeä mm. siksi, että SopMenL ei anna oikeutta hyvitykseen loukkauksesta.

Kaikki sellainen linkitys, jossa tietoverkkoon sijoitetusta teoksesta valmistetaan kappale tai jossa kustantajan taikka muun sisältöpalvelun oikeudenomistajan kustannettuja teoksia välitetään Lain 2§:n tarkoittamalla tavalla yleisölle taikka yleisölle välittäminen mahdollistetaan asettamalla linkki, pitäisi olla kustantajan määräysvallassa esim. käyttöehdoin. Em. tilanteissa kustannettujen teoksen ja muun aineiston käyttöyhteys muuttuu toiseksi. Tämä on käytännössä tekijänoikeudellisesti merkityksellistä. Mikäli kyseessä ei olisi tekijänoikeudellisesti merkityksellinen yleisölle välittäminen, eivät kustantajat tai muun sisältöpalvelun oikeudenomistajat voisi käyttöehdoillakaan rajoittaa tai sallia tiettyjä käyttömuotoja. Käytännössä niillä ei olisi määräysvaltaa aineistoonsa sen jälkeen, kun aineisto on laitettu saataville tietoverkkoon.

1.6.2007

Tekijänoikeussuoja tukee sananvapautta ja on myös kuluttajan edun mukainen

Tekijänoikeuslain kustantajalle tai muulle sisällöntuottajalle antama suoja on myös kuluttajien edun mukainen: tekijänoikeussuoja mahdollistaa mm. laadukkaan uutis- tai muun aineiston esittämisen vapailla verkkosivuilla ilman käyttäjille hankalia teknisiä suojaus- tai rekisteröitymisiä. Lisäksi se antaa vahvan oikeudellisen tuen myös suojuille tai salasanan takana nimenomaista käyttö sopimusta edellyttävillä oleville kustannetuille teoksille tai sisältöpalveluille.

Se, että kaikki laadukas kustannettu sisältö suljetaan salasanojen, suojausten ja tiukkojen käyttöehtojen hyväksymismenettelyjen taakse on ristiriidassa Lain alkuperäisen sananvapautta edistävän tavoitteen kanssa varsinkin tulevaisuuden tietoyhteiskunnassa.

Laadukkaiden kustannettujen teosten ja muiden sisältöpalvelujen tuottaminen ei ole ilmaista

Kustantaja maksaa työsuhteisille toimittajille, valokuvaajille, graafikoille, informaatioille sekä muille kustannettujen teosten ja sisältöpalvelujen valmistamisessa mukana oleville kuukausipalkkaa sekä vastaa muista työsuhteeseen liittyvistä kuluista. Yrittäjäriskin toiminnastaan itse kantaville freelancereille maksetaan freelancersopimukseen perustuva palkkio.

Sähköinen liiketoimintaympäristö on erittäin kilpailtu alue, jossa kustantajien ja muiden sisällöntuottajien kanssa kilpailevat mm. niin koti- kuin ulkomaiset teleoperaattorit ja hakukoneet. Tietoverkot edellyttävät entistä huomattavasti merkittävämpiä teoksiin ja sisältöpalveluihin kohdistuvia kehitys-, testaus-, paketointi-, jakelu- ja markkinointikustannuksia.

Kustannettuihin teoksiin ja sisältöpalveluihin panostetun vaivan, ammattitaidon ja pääoman merkitys korostuu entisestään. Ilman kustantajan merkittäviä panostuksia teokseen, kokoelmaan teoksia, muuta sisältöaineistoa tai sisältöpalveluun jäisi moni teos tai palvelu kokonaan tuntemattomaksi, mikä ei olisi kuluttajien, tekijöiden tai kustantajien edun mukaista.

Tekijänoikeussuojaan perustuen kustantaja tai muu sisällöntuottaja voi turvallisesti harjoittaa elinkeinotoimintaansa sekä myydä itse sisältöä tai sisältöpalvelun käyttöoikeuksia taikka luovuttaa korvauksetta rajattuja käyttöoikeuksia sisältöön, myydä mainostilaa sisältöpalveluun tai mainoskontakteja, hankkia kumppaneita tai sopia muista yhteistyösuhteista, varmistua antamiensa sitoumusten noudattamisesta sekä valvoa myös tekijän moraalisten oikeuksien noudattamista.

Kustantaja kantaa vastuun kustantamiensa teosten sisällöstä välineestä riippumatta

Vastuun kantaminen vaatii taloudellista vakavaraisuutta. Menestyvät ja riippumattomat kustantajat ovat demokraattisen yhteiskunnan perustana olevan sananvapauden tae. Sähköinen liiketoimintaympäristö ei muuta tätä perusasiaa.

Laki suojaa kustantajan tai muun sisällöntuottajan investointien lisäksi myös sisältö vastuun kantamista.

1.6.2007

Lainsäädännön on estettävä ns. norkkijan, joka ansaitsee muiden kustannuksella, toiminta

Internet-piratismissa ns. norkkijan liiketoiminnan ansaintamalli perustuu kustantajan tai muun sisältöpalvelun oikeudenhaltijan verkkopalvelusta linkitettyyn aineistoon (esimerkiksi yksittäiset kustannetut teokset) tai printti-aineiston kopiaamiseen. Palvelun houkuttelevuus, tulot ja mainosmyynti perustuvat siten toisen tunnettuun, haluttavaan tai luotettavaan aineistoon, jota hyödynnetään oikeudettomasti ilman kustantajan tai muun oikeudenhaltijan lupaa.

Internet-piratismista on kyse mm. silloin, kun ilman kustantajan tai muun sisällöntuottajan käyttö lupaa (esim. lisenssi):

- o välitetään sisältöpalvelun oikeudenomistajan aineistoa yleisölle esim. linkittämällä, jolloin aineiston käyttöyhteys muuttuu toiseksi, ja jolloin uusi käyttöyhteys on useasti vastoin jopa aineiston hankintasopimuksen ehtoja tai tekijän moraalisia oikeuksia;
- o hyödynnetään kaupallisesti
 - sisältöpalvelun oikeudenomistajan tietokantoja, joiden taustalla paljon työtä, ammattitaitoa sekä merkittäviä investointeja;
 - sisältöpalvelun oikeudenomistajan tavaramerkkejä;
 - sisältöpalvelun oikeudenomistajan verkkosivustojen tunnettuutta, joka voidaan saavuttaa vain oikeudenomistajan pitkäaikaisella toiminnalla ja investoinneilla
 - sisältöpalvelun oikeudenomistajan mainetta/uskottavuutta, joka voidaan saavuttaa vain oikeudenomistajan pitkäaikaisella toiminnalla ja investoinneilla;
- o luodaan aineiston loppukäyttäjälle (lukija, katsoja, kuuntelija) mielikuva yhteistyöstä tai liiketoimintayhteydestä sisältöpalvelun oikeudenomistajan ja "norkkijan" välillä.

Kaupallinen hyödyntäminen tapahtuu esim. myymällä mainoksia. Mainosten myynnissä ei tarvitse ottaa huomioon alkuperäisen sisällöntuottajan kuluja, koska uuden palvelun aineisto on hankittu linkittämällä ilmaiseksi.

Hakukonepalvelun tarjoamisen ja internet-piratismien rajanvetoa on täsmennettävä

Myös sähköisessä liiketoimintaympäristössä Lain tulee ehdottomasti lähteä siitä, että kun toinen hyödyntää kustantajan tai muun sisällöntuottajan tekemiä panostuksia omassa liiketoiminnassaan, tarvitaan siihen kustantajan tai muun sisällöntuottajan lupa, jonka voi saada korvausta vastaan tai korvauksetta. Siksi hakukonepalvelun tarjoamisen ja internet-piratismien rajanvetoa on täsmennettävä.

Hakukoneiden avulla kuluttaja itse etsii tietoa tai sisältöpalveluja. Sen sijaan, kun tarjotaan valmiita aihealueittain tai lähteittäin koottuja linkkikokoelmia kustannettuihin teoksiin tai sisältöpalveluihin (tai mahdollisuutta luoda niitä), tarjotaan jo sisältöpalveluja. Laissa tulisi selkeästi todeta, että tällainen linkittäminen on Lain 2 §:n yleisölle välittämistä. Silloin, kun em. palveluista veloitetaan (esim. kuukausittainen käyttöoikeusmaksu) tai palvelujen yhteyteen myydään mainontaa, myydään käytännössä toisten kustannettuja teoksia tai sisältöpalveluja taikka mainontaa niiden yhteyteen.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL 7/2005) pyytänyt Sivistysvaliokuntaa selvittämään ehdotetun sääntelyn vaikutuksia *perustuslain* 12

1.6.2007

§:ssä turvatus sananvapauden näkökulmasta merkityksellisen tietoverkkojen käyttörajoituksen osalta ja tarvittaessa varmistamaan, että tietoverkon kaikkien käyttäjien kannalta tarpeellisia hakukoneita voidaan tekijänoikeuslainsäädännön estämättä käyttää vastaisuudessakin.

Lakia Eduskunnassa säädettäessä sekä perustuslaki- että sivistysvaliokunta ovat sivuuttaneet sen tosiseikan, että suuri osa hakukoneina itseään pitävistä toimijoista toimii merkittävällä tavalla lainsäädännön vastaisesti. Perustuslakivaliokunnan lausuma on jo nyt johtanut siihen, että kustantajien aineistoja hyödyntävät erilaiset sisältöpalvelujen tarjoajat, jotka norkkivat kustantajien verkkosivustojen sisältöä, pyrkivät ratsastamaan hakukoneiden asemalla.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon hakukonetulkinta on johtanut tietoverkossa kustantajien oikeuksien kohtuuttomaan ja epäsuhtaiseen rajoittamiseen verrattuna sekä hakukonepalvelujen tarjoajien että loppukäyttäjien oikeuksiin. Tämä kehitys muodostaa merkittävän uhan koko kustannus- ja sisällöntuotantoliiketoiminnalle ja lopulta myös demokraattisen yhteiskunnan perustana olevalle sananvapaudelle.

Tietoverkossa olevan aineiston kopioimista tai yleisölle välittämistä koskevaa lupaolettamaa ei pidä säätää

Kappaleen valmistamisen ja yleisölle välittämisen tulee edellyttää oikeudenhaltijan lupaa.

Käyttöehtoja, tekijänoikeusmerkintöjä ja niiden merkitystä on syytä korostaa. Ne ovat tarkoitettu noudatettaviksi. Lisäksi niiden käyttöä tulisi edistää tiedotuksella, eri järjestöjen toimesta, koulujen opetusohjelmissa ja yleisen tekijänoikeustietoisuuden korostamisen avulla.

8. Uudet näkökulmat tarpeen – Niin tekijänoikeuden kuin kaikkien teollisoikeuksien lainvalmistelu tulisi keskittää uuteen työ- ja elinkeinoministeriöön [26]

Niin tekijänoikeuden kuin kaikkien teollisoikeuksien lainvalmistelu tulisi keskittää uuteen työ- ja elinkeinoministeriöön.

Hallinnon tehokkuus ja tasapainoinen oikeuksien kehittäminen edellyttävät, että tekijänoikeusasiat, joiden taloudellinen merkitys on kasvanut ja muuttunut sisältöteollisuuden synnyn ja kasvun myötä, siirretään valtionhallinnossa opetusministeriöstä uuteen työ- ja elinkeinoministeriöön.

Toimivan tekijänoikeuslainsäädännön valmistelua edistää olennaisesti se, että valmistelu tapahtuu samassa ministeriössä kuin muiden keskeisten aineettomien oikeuksien, kuten patenttien ja tavaramerkkien, lainvalmistelu. Esimerkiksi tämä muistio on irrallinen aineettomien oikeuksien kokonaisuudesta.

Muistion sivun 15 kuva ”Tekijänoikeuden maisema” kuitenkin perustelee osaltaan tekijänoikeusasioiden keskittämisen työ- ja elinkeinoministeriöön. Lain valmistelussa on kiinnitettävä huomiota Lain vaikutuksiin. Kuvassa mainitut vaikutusalueet ovat kaikki sellaisia, jotka ovat työ- ja elinkeinoministeriön erityisosaamista. Ne eivät ole opetusministeriön osaamisalueita.

1.6.2007

Lisäksi keskittäminen auttaisi ottamaan lainvalmistelussa huomioon sen, ettei tekijänoikeuslainsäädännöllä tulisi suoraan tai välillisesti tukea julkisin varoin rahoitettuja sisältöpalveluja. Tällaiset palvelut ovat kilpailulainsäädännön vastaisia ja heikentävät tietoyhteiskunnan laadukkaiden, kaupallisten sisältötuotteiden/palvelujen kansallista ja kansainvälistä kilpailukykyä.

Lainvalmistelussa olisi olennaista tiedostaa, että Lailla voidaan keskittyä ainoastaan sellaisten ns. hyviin tarkoituksiin liittyvien kansallisten sisältötarpeiden (mm. tutkimus-, opetus-, kirjasto- ja arkistokäyttö) täyttämiseen, joiden tyydyttämiseen ei löydy kaupallisia edellytyksiä. Uusien korkea-laatuisten, kohtuuhintaisten sähköisten sisältötuotteiden/palvelujen, esimerkiksi opetusaineistojen, kehittämisen edellytyksiä ei saisi heikentää edesauttamalla lainvastaisesti kilpailutilanteen vääristymistä julkisin varoin tuetuilla, kaupallisten toimijoiden kanssa kilpailevilla sisältötuotteilla/palveluilla.

Normaaliin lainvalmisteluun kuuluu, että ministeriö kuulisi tasapuolisesti kaikkia osapuolia. Siinä opetusministeriölläkin tulisi edelleen olemaan rooli mm. tekijöiden moraalisten oikeuksien valvojana. Toisin kuin tekijäjärjestöt ovat antaneet ymmärtää, keskittäminen ei heikentäisi taiteilijoiden asemaa. Kyse on kotimaisen työllistävän sisältöteollisuuden edistämisestä ja toimintaedellytysten suojan ajantasaistamisesta. Se avaa mahdollisuuksia myös taiteen esillepääsulle.

9. Alkuperämaaperiaatteesta on pidettävä kiinni [65]

Kysymys sovellettavasta laista liittyy olennaisesti lehdistön vapauteen. Kustantajien kannalta alkuperämaaperiaate, jonka mukaan printti- tai sähköiseen julkaisuun sovelletaan kustantajan tai julkaisijan kotimaan lakia, on ensiarvoisen tärkeä periaate, eikä siitä tule poiketa.

Kustantajien kannalta olisi käytännössä kohtuutonta, mikäli tekijänoikeusloukkaus voisi perustua muuhun kuin kustantajan kotimaan tekijänoikeussäännöksiin. Mikäli sovellettava laki yleissopimuksen mukaan olisi esimerkiksi sen maan laki, jossa verkkojulkaisua voidaan lukea, olisi silloin verkkojulkaisun kustantajan tunnettava kaikkien kyseiseen yleissopimukseen liittyneen maan tekijänoikeuslainsäädäntö. Se olisi käytännössä mahdotonta.

Muun kuin kustantajan kotimaan tekijänoikeuslainsäädännön soveltaminen tekijänoikeuskysymyksiin, johtaisi käytännössä sananvapauden rajoituksiin sen suhteen, mitä kustantaja voisi julkaista.

10. Monenkertaisiin tekijänoikeuskorvauksiin ei ole varaa tietoyhteiskunnassa [36, 38, 42]

Saman ohjelmasisällön välittämisen samanaikaisesti ja muuttamattomana samalle yleisölle (eli televisiokanavan ohjelmiston välittäminen siten, että se voidaan kokonaisuudessaan samanaikaisesti vastaanottaa joko perinteisestä tai mobiilitelevisiosta) ei tule johtaa uusien tekijänoikeuskorvauksien perimiseen. Oikeudellisen toimintavarmuuden takaamiseksi ja oikeustilan selkeyttämiseksi asia tulee ratkaista Lailla lisäämällä lakiin esimerkiksi seuraava säännös:

”Radio- tai televisiolähetykseen sisältyvän teoksen samanaikainen ja muuttamaton lähettäminen samalla maantieteellisellä alueella on

1.6.2007

käytetystä tekniikasta riippumatta osa samaa alkuperäistä lähetystä, kun lähettäminen tapahtuu alkuperäisen lähettäjäyrittäjän lukuun.”

Kilpailu katsojista, lukijoista, kuluttajista ja muista loppukäyttäjistä on entistäkin ankarampaa. Digitaalinen teknologia ei synnytä automaattisesti uusia yleisöjä, vaikka kuluttajat seuraavatkin yhä useampia välineitä samanaikaisesti. Nykyinen järjestelmä ei toimi sähköisessä toimintaympäristössä, jossa samoja sisältöjä jaetaan eri jakelukanavia pitkin ja yleisöt pirstoutuvat pienemmiksi ryhmiksi.

Jo nykyinen tekninen kehitys on johtanut siihen, että ohjelmistojen ja myös muun sisällön uusia jakelutapoja syntyy kiihtyvällä tahdilla. Tämä on vaikeuttanut ohjelmien välitysoikeuksista sopimista merkittävästi, sillä oikeudenomistajia edustavat monopoliasemassa olevat tekijänoikeusjärjestöt vaativat moninkertaisia tekijänoikeuskorvauksia saman sisällön jakamisesta samalle yleisölle.

11. Eräitä yksittäisiä kysymyksiä: opetustilanteet, kirjastojen ”kaukolainaustoiminta”

Sekä opetukseen liittyviä tekijänoikeuskysymysten selventämisen että kirjastojen ”kaukolainaustoimintaan” liittyvien kysymysten osalta viittaamme liitteenä oleviin SanomaWSOY:n Euroopan Yhteisöjen komissiolle antamiin Content Online- ja Digital Libraries -lausuntoihin sekä tässä lausunnossa esitettyyn.

12. Epäselvästä ”aidatut puutarhat” -ajatuksista tulee luopua [26, 91–93]

SanomaWSOY vastustaa epäselvää ajatusta ”aidatuista puutarhoista”, joilla sallittaisiin tekijänoikeussuojaa nauttivien aineistojen vapaa käyttö. Tekijänoikeudessa tulee saattaa perusasiat kuntoon, mm. säädettävä työsuhdetekijänoikeus ja muut tässä lausunnossa korostetut asiat.

Ennen kuin voidaan korostaa avoimia ja vapaita sähköisiä käyttöoikeuksia, joihin kuuluu esimerkiksi oikeus valmistaa digitaalinen teoskappale ja välittää se tietoverkossa yleisölle, tulisi vastata tekijänoikeuden keskeisiin tietoyhteiskuntahaasteisiin. Muussa tapauksessa seurauksena on kaikkea muuta kuin tekijänoikeuden käytännön rajojen selventäminen.

Ajatus ”aidatuista puutarhoista” on tehty tulevaisuuden kaupallisten sähköisten sisältöpalvelujen kustannuksella, eikä se ota huomioon tietoyhteiskunnan digitaalisen liiketoiminnan edellytyksiä esimerkiksi selkeää oikeudellisesti toimintavarmaa lakiin perustuvaa liiketoimintaympäristöä.

Ajatus ”aidatuista puutarhoista” on omiaan johtamaan julkisin varoin rahoitettuihin kustantajien ja muiden kaupallisten sisällöntuottajien kanssa kilpaileviin sähköisiin sisältöpalveluihin, joihin pyritään saamaan ilmaiseksi käyttöön muiden tuottamia tekijänoikeuden suojaamia teossisältöjä. Samalla heikentyisivät kustantajien ja muiden sisältöpalveluja tarjoavien yritysten mahdollisuudet kehittää uusia laadukkaita sisältötuotteita/palveluja esimerkiksi opetustoiminnan ja sisäisen tiedotuskäytön tarpeisiin. Tällainen toiminta olisi kilpailulainsäädännön vastaista.

1.6.2007

13. Orvot teokset [84, 85]

Orpoja teoksia koskevan ratkaisun tulisi olla kilpailuoikeudellisesti neutraali siten, ettei samalla luotaisi järjestelmää poikkeukselliselle, julkiselle orpoja teoksia koskevalle tuelle. Tuki synnyttää kilpailusäännösten vastaisen tilanteen julkisesti tuettujen toimijoiden ja tietoyhteiskunnan kaupallisia sisältöpalveluja kehittävien toimijoiden kesken.

Orvon teoksen määrittelyn ja oikeudenhaltijan selvittämisjärjestelmän tulisi olla aidosti kustannustehokas. Kysymystä orpojen teosten käyttöoikeuksista ei voi ratkaista sopimuslisenssillä, koska se koskee lähinnä niitä suojattuja teoksia, joiden oikeudenhaltijat ovat tunnettuja ja tiedossa. Harkittavissa oleva ratkaisumalli voisi olla se, että orpoja teoksia ainoastaan arkistoja ja kirjastoja koskemaan rajatut käyttöluvut sekä korvaukset myöntäisi ja hallinnoisi laissa säädetty neutraali taho esimerkiksi IPR-tuomioistuin.

Kunnioitavasti

SanomaWSOY Oyj

Matti Salmi
Senior Vice President
Group Financial Management

p.p. Merja Karhapää
Vice President
Group Legal Affairs